

УДК 378.355.232(477)

ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ – ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ

Білорус Андрій Миколайович
М.Хмельницький

У статті розглянуто питання про характеристику інформаційного середовища та його роль у формуванні інформаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників. Подано визначення поняття «інформаційне середовище», шляхи його створення і засоби, що використовуються в такому середовищі.

Ключові слова: майбутні офіцери-прикордонники, інформаційне середовище, шляхи створення, інформаційні уміння, інформаційна культура.

Нині зростає роль інформаційно-комунікаційних технологій, як у підготовці фахівців різного спрямування, так і на виробництві. Важливу роль у цьому відіграє інформаційна культура, яка є відображенням досягнутого рівня комп'ютерної грамотності, що забезпечує цілісне бачення світу, його моделювання, передбачення результатів рішень, які приймаються фахівцем. Існує необхідність формування інформаційної культури всіх учасників суспільного середовища, в тому числі і військового. Зросла потреба у висококваліфікованих фахівцях, які володіють інформаційною культурою. Надзвичайно важливим є урахування властивостей інформаційного середовища, яке сприяє підвищенню інформаційної культури [5].

Формування інформаційної культури – це один із перспективних напрямів теорії та практики професійної освіти, який інтенсивно розвивається, однак більшість досліджень присвячено питанням формування інформаційної культури тих, хто навчається у загальноосвітніх закладах. Це дослідження І. Ветрова, О. Гончарової, Ю. Жука, А. Коломієць, С. Малярчука, В. Муляра, Е. Ракітиної, А. Ясинського.

Інформаційне середовище сприяє підвищенню рівня інформаційної культури фахівців. Тому метою статті ми обрали визначити роль інформаційного середовища у формуванні інформаційної культури.

Перед інформаційною підготовкою майбутніх офіцерів-прикордонників поставлена низка вимог:

- інформатизацію освіти, що передбачає сукупність взаємопов'язаних організаційних, правових, політичних, соціально-економічних, науково-технічних, виробничих процесів, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб, реалізації прав громадян і суспільства на основі створення, розвитку, використання інформаційних систем, мереж, ресурсів та інформаційних технологій, розроблених на основі сучасної комп'ютерної та комунікаційної техніки (Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації») [9];

- інтеграцію інформаційних технологій у навчальний процес майбутніх офіцерів-прикордонників. Інформаційне забезпечення освітнього процесу ефективним використанням технічних засобів обробки, збереження і передачі інформації.

- формування інформаційної культури, яка є складовою загальної культури [14];

- створення інформаційного середовища для майбутніх офіцерів-прикордонників.

Основою освітньої системи є високоякісне і високотехнологічне інформаційне середовище, яке закінчує історичний ряд форм організації освіти на інтегративній основі, для індивідуалізації навчальної програми майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін, підвищення професійної мобільності та рівня його освіченості і якості освіти, організації різних форм самостійно-пізнавальної діяльності в рамках єдиного освітнього простору [11].

Процес інформатизації в Україні проходить досить успішно. Свідченням цього є: активність реалізації державної політики у сфері інформатизації; створюється нормативно-правова та нормативно-технічна база сфери інформатизації; процес інформатизації перестав бути стихійним і набуває ознак керування;

набуває сили регіональна складова інформатизації; сформувався і набуває сили ринок інформаційних технологій і послуг; здійснюються заходи, що спрямовані на захист інформації та забезпечення інформаційної безпеки держави в умовах застосування комп'ютерної техніки; розвивається міжнародне співробітництво в сфері інформатизації [4].

Виходячи з завдань, що стоять перед фахівцями у галузі інформатизації освіти, інформаційна підготовка майбутніх офіцерів була підпорядкована формуванню певних умінь

- самостійного пошуку, отримання, виокремлення, аналітичного опрацювання інформації та її захисту;

- системного, апаратного, прикладного програмного забезпечення в своїй професійній діяльності та правильного вибору його для розв'язання відповідних професійних завдань;

- використання інформаційних систем, комп'ютерних мереж, ресурсів, телекомунікаційних та Інтернет технологій, які базуються на застосуванні сучасної обчислювальної та комунікаційної техніки;

- одержання результатів, формування та розробки стратегії пошуку рішень, вміння правильно інтерпретувати розв'язання прикладних професійних завдань та вмілого застосування [11].

Важливу роль у цьому процесі ми відводимо інформаційному середовищу. Наші дослідження показали, що для ефективної підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників необхідно створити сучасне інформаційне середовище. Для його створення в Національній академії Державної прикордонної служби України є всі можливості, які можуть бути залучені до використання з метою підвищення якості підготовки майбутніх офіцерів-прикордонників.

Використання інформаційних потоків висувають на перший план соціокультурні аспекти інформаційних технологій і роблять особливо актуальним завданням формування в майбутніх учителів гуманітарних дисциплін вмінь працювати в інформаційному середовищі.

Для роботи в інформаційному середовищі, потрібно мати певний рівень готовності застосування інформаційних технологій, які будуть дозволяти не тільки вільно використовувати таке середовище, але й брати участь у його формуванні та удосконаленні, сприяти поширенню інформаційних потоків [7].

Основою інформаційної культури є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, а також досконале вміння орієнтуватися в сучасному світі інформації [6, с. 28].

Результати емпіричного дослідження сформованості інформаційної культури майбутніх офіцерів-прикордонників показали, що 45,42% курсантів 1 курсу не вважають інформаційну культуру обов'язковою складовою їхньої професійної культури, 26,75% – не використовують інформаційні технології в самостійній навчальній діяльності, 75,24 % курсантів не користуються електронною поштою. Тільки 21,27% курсантів володіють навичками роботи в мережі Інтернет, що також вказує на актуальність дослідження.

До передумов створення інформаційного середовища в системі підготовки фахівців науковці віднесли такі фактори: інформатизація, інформаційні ресурси, інформаційні процеси.

Аналіз наукових джерел [3;11;15] необхідних даних, свідчень, гіпотез, теорій та ін.».

Для інформаційно-педагогічного середовища подаються такі визначення:

Інформаційно-освітнє середовище – педагогічна система (мета, зміст, засоби, методи, форми) і сукупність підсистем:

- маркетингової, матеріально-технічної, нормативно-правової, фінансово-економічної, управлінської;

- інформаційної, технічної, навчально-методичної, які забезпечують освітній процес;

- соціокультурного середовища, яке передбачає цілісність

спеціально організованих педагогічних умов розвитку особистості [2].

Нас цікавить питання інформаційного середовища Інформаційне середовища у закладах освіти, оскільки це – педагогічно і технічно організована сфера інформаційної взаємодії учасників освітнього процесу, яка поєднує матеріально-технічні, інформаційні та кадрові ресурси; забезпечує автоматизацію управлінських і педагогічних процесів, узгоджене оброблення та використання інформації, повноцінний інформаційний обмін; передбачає наявність нормативно-організаційної бази, технічного і методичного супроводження [10].

На думку О.Карабін, загальна інформатизація та тенденції до прогресивно зростаючого обсягу циркулюючої інформації, що відбуваються у вітчизняній освіті, на основі використання інформаційних технологій, проводить до інтеграції між цими типами середовищ, в результаті чого виникає потреба у створенні високоструктурного, високотехнологічного, інформаційно-телекомунікаційного, навчально-методичного середовища [11]. Освітній процес, який дозволив би підвищити ефективність системи освіти й увібрати в себе те найкраще залежить від створенням інформаційного середовища.

У поданні І. Роберт вказується, що: «Інформаційне середовище включає велику кількість інформаційних об'єктів і зв'язків між ними, засоби і технології збирання, нагромадження, передачі, обробки, опрацювання і розповсюдження інформації, саме знання, а також організаційні і юридичні структури, підтримуючі інформаційні процеси. Суспільство, створюючи інформаційне середовище, функціонує в ньому, змінює, вдосконалює його» [13]. Е. Зайцева визначає інформаційне середовище як складову середовища навчання, яка проявляє себе як «складне, багатоглядне утворення, своєрідну підсумовуючу всіх інформаційно-знаннєвих потоків, на перетині яких знаходиться людина» [8, с. 20]. А. Н. Мойсеєнко, інформаційне середовище розглядає як середовище, яке забезпечує активну інтеграцію інформаційних технологій в освітній процес і створює умови для формування компетентного фахівця [12, с. 18].

Враховуючи наведені вище характеристики та формулювання ми пориєднуємось до науковця О.Карабін, яка розглядає

інформаційне середовище, як відкриту систему інформаційно-комунікаційних та традиційних засобів, яка акумулює інтелектуальні, культурні, програмно-методичні, організаційні і технічні ресурси, які спрямовані на організацію навчальної діяльності і формування нового змісту самого освітнього процесу [11].

Узагальнюючи вище описані функції інформаційного середовища: управлінську, інформаційно-телекомунікаційну, навчально-методичну. Поєднання цих функцій забезпечує ефективність інформаційного середовища у процесі формування інформаційної культури.

Для забезпечення дієвості і результативності інформаційного середовища воно має базуватись на інтеграції, виконанні навчальних функцій, диференціації, проектуванні. Саме проектування є джерелом, завдяки якому інформаційне середовище буде якнайкраще виконувати свої функції. Це пов'язане з тим, що участь у проектуванні можуть приймати всі майбутні офіцери, які вважають, що їх проекти будуть давати користь, будуть сприйнятні і вони їх можуть відстояти.

Технологічну основу освітнього середовища складає діяльнісний підхід, який забезпечує формування професійної компетентності фахівця. [1]

У своїх дослідженнях ми використали праці А. Х. Ардеєва стосовно проектування інформаційно-освітнього середовища, який виділив такі рівні [3]: концептуальний (проект освітнього середовища на концептуальному рівні повинен мати опис не тільки освітньої частини діяльності, але й діяльності тих, які навчаються); технологічний (проект інформаційно-освітнього середовища описується у вигляді способу управління навчальною діяльністю на мікрорівні); операціональний (процес розглядається як розв'язок дидактичної задачі); реалізаційний (включає два рівні: педагогічний і програмний).

Вивчення використання проектування для створення інформаційного середовища ми тільки розпочали, тому це входить у нашу подальші дослідження.

Таким чином, виходячи з значення інформаційного середовища у професійній підготовці майбутніх офіцерів-прикордонників цьому питанню ми приділемо більше уваги у практичному плані.

Література та джерела

1. Аверьянова С. Ф., Папшев С. В. Обучение – компьютерные технологии – открытое образование // Всероссийская научно-методическая конференция Телематика'2002. – Санкт-Петербург, 2002. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tm.ifmo.ru/bd/doc/get_thes.php?id=110.
2. Андреев А. А., Рубин Ю. Б. Предмет и некоторые проблемы педагогики в современных информационно-образовательных средах <http://www.mifpr.ru/peдагогика/lbk/lb/prblm.htm>; Ардеев А. Х. Образовательная информационная среда как средство повышения обучения в университете. Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Ставропольский государственный университет – Ставрополь. – 2004. – 144 с.
3. Ардеев А. Х. Концепция информационно-образовательной среды в системе высшего профессионального образования // Молодежь и наука III тысячелетия: Материалы Краевой научной Интернет-конференции студентов, молодых ученых и специалистов. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2003. – С. 178–180.
4. Арістова І. В. Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти / За загальною редакцією д-ра юрид. наук, проф. Бандурки О. М.: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. Справ, 2000. – 368 с.
5. Білорус А. М. Використання інформаційних технологій у процесі навчання майбутніх офіцерів-прикордонників як педагогічна передумова формування інформаційної культури / А.М.Білорус // 36. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б.Хмельницького. – Хмельницький, 2008. – № 43, ч. II. – С.51-55
6. Джинчарадзе Н. Г. Інформаційна культура особи: формування та тенденції розвитку (соціально-філософський аналіз): дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.03 / Джинчарадзе Наталія Гаврилівна. – К., 1997. – 425 с.
7. Жалдак М. І. Нова інформаційна технологія: питання комп'ютеризації школи / М.І.Жалдак, А.Г.Олійник // Радянська школа. – 1989. – № 1. – С.71–73
8. Зайцева Е. Н. Информационно-обучающая среда как средство развития самостоятельной работы студентов при обучении иностранному языку. Дисс. ... канд. пед. наук. – М., 2003.
9. Закон України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=75%2F98-%E2%F0>
10. Информационно-образовательная среда современного образовательного учреждения [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://k-vas.narod.ru/lessons/T_2_FIO_FULL.htm.
11. Карабін О. Й. Інформаційне середовище як засіб підвищення ефективності навчання в університеті / О.Й.Карабін // Підготовка фахівців освітньої галузі за інноваційними технологіями: Проблеми й перспективи» Матеріали регіонального науково-практичного семінару / За заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль.: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 28–29 квітня 2010. – С. 33–37
12. Моисеев Н. А. Информационно-образовательная среда в педагогической теории и практике. Грозн. гос. нефт. ин-т. – Грозный, 2006. – 24 с. Рук. деп. В ВИПТИ 02.10.2006, № 1187-В2006.
13. Роберт І. В. Теоретические основы создания и использования средств информатизации образования. Дисс. ... д-ра пед. наук. – М., 1994. – 339 с.
14. Романишина О. Я. Формування інформаційної культури студентів коледжів технічного профілю. Дис. ... пед. наук: 13.00.04/Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, – Тернопіль. – 2007. – 177 с.
15. Шрейдер Ю. А. Информационные процессы и информационная среда // ИТИ. Сер. 2. 1976. № 1. С. 3–6

В статті розглянуто питання про характеристику інформаційної середовища та його роль у формуванні інформаційної культури майбутніх офіцерів-пограничників. Дано визначення поняття «інформаційна среда», шляхи її створення та засоби, що використовуються в такій середі.

Ключевые слова: будущие офицеры-пограничники, информационная среда, путь создания, информационные умения, информационная культура.

The article deals with the characteristics of the information environment and its role in shaping the culture of the future information officers and border guards. The definition of the term "information environment", ways of creating and means used in such an environment have been provided. Technological learning environment is the foundation approach, which ensures the formation of professional competence of the specialist.

Key words: future officers, border guards, the information environment, route from creation, information skills, information culture.